

GÖRSEL KÜLTÜRÜN VE SOSYO-KÜLTÜREL OLGULARIN ÖĞRENCİ RESİMLERİNDEKİ İMGELERE ETKİLER*

Arzu UYSAL*

Özet

Sanatçı ve sanat eğitimcisi yetiştiren kurumların lisans ve lisansüstü düzeyinde yürütülmekte olan programlarda sanat eserleri inceleme vb. gibi dersler verilmektedir. Bu ders ya da derslerin yanı sıra, çağdaş görsel kültürün imgeleri ve sosyo-kültürel olguları bir arada tartışan teorik ve buna bağlı olarak disiplinlerarası etkileşimli çalışan bir atölye (örneğin proje önerileri ile çalışan) dersinin olmadığı gözlenmektedir. Bu bağlamda, ülkemizde sanat eğitimi alanında *görsel kültür-sosyo-kültürel olgular ve bunların öğrencilerin resimlerindeki imgelere etkileri* ile ilgili böyle bir çalışmanın eksikliği araştırmaya yön vermiştir. Lisans düzeyinde sanat eğitimi alan öğrencilerin resimlerindeki imgelerde görsel kültürün ve sosyo-kültürel olguların etkileri konusunda durum tespiti yapmak araştırmanın genel amacını oluşturmaktadır. Ayrıca, görsel kültürün ve sosyo-kültürel olguların etkisinin öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir. Ancak bu makalede bu bulgulara yer verilmemiştir.

Bu araştırma nitel bir çalışmadır. Veriler nitel araştırma yöntemine dayalı olarak toplanmıştır. Bu kapsamda öncelikle araştırma ile ilgili literatür taranmış ve Kişisel Bilgi Formu (Ölçek-A), yarı yapılandırılmış Görüşme Formu (Ölçek-B) ve Doküman İnceleme (Ölçek-C) olmak üzere üç farklı araç kullanılmıştır. Araştırmada görüşme formu ve kişisel bilgi formundan elde edilen verilerin çözümlenmesinde; içerik analizi (nitel), frekans ve yüzde dağılımı, doküman analizinde ise 9. alt probleme ilişkin oluşturulan tema ve kodlar kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Görsel Kültür, İmge, Görüntü Üreten Teknolojiler, Sosyo-Kültürel Olgular, Sanat Eğitimi.

* Bu makale “Çağdaş Görsel Kültürde Resimsel İmge ve Sanat Eğitiminde Yeni İmge Düzenleri” başlıklı Doktora Tezi’nden üretilmiştir.

* Arş. Gör. Arzu UYSAL, DEÜBEF Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Buca-İzmir, arzu.uyosal@deu.edu.tr

PICTORIAL IMAGE IN CONTEMPORARY VISUAL CULTURE AND NEW IMAGE LAYOUTS IN ART EDUCATION

Abstract

The institutions that train artists and artist educators offer courses such as analysis of artistic works at graduate and post-graduate programs. In addition to this, it is also thought that the integration of interdisciplinary workshop courses (for example, courses focusing on project proposals) discussing both socio-cultural phenomena and images of modern visual culture into the program will answer to a significant need. In this context, the lack of works concerning the effects of visual culture and socio-cultural phenomena on the images in the pictures of the students has been the source of this research. The broad objective of the study is to identify the effects of visual culture and socio-cultural phenomena found in the images in the pictures of the graduate students. Further, it was also investigated whether the effects of visual culture and socio-cultural phenomena vary in the socio-demographic traits of the students.

This is a qualitative study. The data were collected on the basis of qualitative research methods. In this respect, the related literature was reviewed and Personal Information Form (Scale-A), semi-structured Interview Form (Scale-B) and Document Analysis (Scale-C) were used as three different tools. In this study 147 of the 248 third and fourth students at the faculties of education and fine arts of three universities were interviewed. The following qualitative and statistical techniques were employed in the analysis of the data of the interview form and personal information form: Content analysis (qualitative), Frequency and Percentage Distribution, Document Analysis.

Key Words: Visual Culture, Image, Image Producing Technologies, Socio-Kultural Phenomena, Art Education.

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Kültürel ve toplumsal gelişmelerin sürekliliği içerisinde, insan yaşamında sanat olgusunun giderek daha da önem kazanması, ülkemizde sanat eğitimi alanında *görsel kültür-sosyo-kültürel olgular ve bunların öğrencilerin resimlerindeki imgelere etkileri* ile ilgili böyle bir çalışmanın eksikliği araştırmaya yön vermiştir. Araştırmada; sanat eğitimi, görsel kültür ve imge, imgenin sosyo-kültürel olgular (inançlar, çevre, ekonomi, politika, cinsel kimlik vb.) ve görsel kültür (görüntü üreten teknolojiler-televizyon, internet, reklam panoları, afişler, yazılı basın) bağlamında değerlendirilmesi ve imgenin değişim süreci ile ilgili literatür taramalarından sonra, araştırmacının amacı olan; lisans düzeyinde sanat eğitimi alan öğrencilerin resimlerindeki imgelerde görsel kültürün ve sosyo-kültürel olguların etkileri üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda sanat eğitimi veren kurumlarda, görsel kültür imgelerinin tartışıldığı bir dersin ve buna kaynaklık edecek yeterli sayıda çalışmanın olmamasına ve bu ders odaklı bir atölye (disiplinlerarası sanat atölyesi) dersinin de eksikliğine dikkat çekilmiştir.

Kültürel düzende, bizi çevreleyen her şeyin bir göstergesi işaret ettiği bilinmektedir. İmge bu göstergelerin dolayımında oluşmaktadır. İmge kavramı gerçekliğin yeniden üretilmesi ya da yorumlanması diye tanımlanabilir.

Yazınbilim ve sanat kuramcısı Zeynep Sayın'a (2003: 17) göre imge; "...kendi dışında bir şeyin suretidir... bir şeyi imlediği anda artık yalnızca imlediği şeyi değil, onun ötesinde başka bir şeyi dile getiren, vücut bulduğu an kendinden uzaklaşan bir dışsallıktır". Minnesota Üniversitesi Kültürel Araştırmalar ve Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü öğretim üyesi Richard Leppert (2002), imgenin asıl dünyayı değil, dünyalardan bir dünyayı temsil ettiğini, yani yeniden sunum olduğunu vurgulamaktadır.

Görsel kültür tanımlanmasında ise, farklı yaklaşımlara rastlanmaktadır. İlki, televizyon, sinema, müzik videoları, bilgisayar teknolojisi, alışveriş merkezleri, reklamlar, dergiler ve gazetelerin yarattığı imgeleri içine alan bir tanım yaparken, diğeri ise, resimlere, çizimlere, heykellere, mimari yapılara, filmlere ve buna benzer şeylere işaret eder. Görsel kültür tüm bunların yarattığı imgelerle ilgilenir.

Görsel kültür kavramının, 20. yüzyıl çağdaş kültürünün kültürel değerlerinin öğretici yaklaşımlarını belirtmek için kullanıldığı söylenebilir. "Duncum, Evans ve Hall (1999) önderliğinde, "görsel kültür" teriminin ilk olarak Svetlana Alpers [Kaliforniya Üniversitesinde sanat tarihi profesörü] tarafından 1983 yılında yaptığı bir çalışmada kullandığını iddia etse de, Elkins, bu kavramı Michael Baxandall'ın (1933–2008) [Kaliforniya Üniversitesi sanat tarihi profesörü] 1972'de yaptığı bir çalışmada kullandığını belirtir" (Stankiewicz, 2004).

Stephen Dobbs (1998), görsel kültürden bahsederken, resimlere, çizimlere, heykellere, mimari yapılara, filmlere ve buna benzer şeylere işaret ederken, pek çok kişi de televizyon, internet, alışveriş merkezleri ve video oyunlarını ima ederler. Duncum (2001) ise, "görsel kültür televizyonda, filmlerde, kitaplarda, dergilerde, reklamlarda, ev ve giysi tasarımında, alışveriş merkezi ve eğlence parkı tasarımında, gösteri sanatlarında ve diğer görsel ürün ve iletişim şekillerinde olduğu gibi günlük hayatımızda karşılaştığımız nesnelere ve imgelerdir" der ve daha geniş bir alanı kapsayan tanım yapar.

Lawrence Grossberg (1992) ise, "Görsel kültür bilgiyi, dili, kodları ve günlük yaşamın değerlerini içinde taşır. Kimlik ve anlam bu sosyal yapılar içerisinden gelir" der.

Nicholas Mirzoeff (1998: 3), "What is Visual Culture" makalesinde görsel kültürü şöyle tanımlamıştır: "Görsel kültür, günlük yaşamımızın bir parçası değil, günlük yaşamımızdır... Kültürün bu yeni görselliğini gözlemek artık onu anlamakla aynı şey değildir... bu da görselliği çağdaş kültür için bir araştırma alanı haline getirir..."

Yapılan araştırmalarda, bazı eğitimcilerin görsel kültürün önemli olduğunu düşünmedikleri, bazılarının ise sadece nasıl dahil edeceklerini bilmedikleri için görsel kültürü müfredata dahil etmekten hoşnut olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Heise (2004), özellikle, görsel kültürün ve eleştirel sanat pedagojisinin birleşmesini önerir.

Elliott Eisner (2002) ise, öğrenmeyi gerçek hayat deneyimleriyle bağdaştıran bir sanat müfredatının oluşturulmasını düşünmesine karşın, yalnızca görsel kültür üzerinde odaklanmanın sanat eğitiminin güncel amaçlarını tehlikeyi düşüreceği konusunda uyarır.

Çağdaş toplumda insan olmak görsel kültürle karşı karşıya geldiğimiz gerçeğini anlamına gelir. Duncum (8; Heise, 2004: s. 43'deki alıntı) bir görsel kültür sanat eğitimiyle “insanlar görüşürken, karşı dururken ve kendi kültürel yatkınlıklarına dayanarak imgelerin anlamını alırken, insanların küresel kapitalizmin görsel ürünleriyle baş ettiği çeşitli yollar üzerine sıra dışı bir şekilde odaklanacaktır” der.

Görsel kültürün öğrencilerin hayatlarının görmezden gelemeyecek kadar önemli bir bölümünü oluşturduğu ileri sürülmektedir. Sanat eleştirel düşünmeyi ve anlayışı arttırabilir ve öğrencilere imgeleri yorumlamak ve bireysel söyleme dahil etmek için gerekli yetenekleri geliştirmeye yardım edebilir. Heise (2004), “görsel kültür sanat müfredatının değerli ve zorunlu bir parçasıdır der”. Yapılan araştırmalar şunu gösteriyor ki, görsel kültür eğitimi geleneksel sanat eğitiminin yerine geçmeye ihtiyaç duymamaktadır. Ama onunla birlikte sistemli bir şekilde müfredatta yerini alması gerekliliğinden bahsedilebilir. Yine Heise'e (2004) göre, “Sanat eğitiminin görsel kültürle kesişimi, anlamlı, kültürlerarası, öğrencileri demokratik bir toplumda yer almaya hazırlayan öğrenme deneyimleri yaratabilir”.

Duncum (2002), görsel kültür sanat eğitiminin (GKSE) doğal, kurumsal ve tarihsel çevreler gibi konuların ötesinde görsel şeylere bakabilmesini tartışır. GKSE imgelerin hem yapım aşamasına, hem de değerlendirme konularına odaklanmalıdır. Bunu yaparken de, imgelerin sadece yapım aşamasına odaklanan geleneksel sanat eğitimi de bir kenara bırakmamalıdır. “Eleştirilerin bir elden diğerine, bir diğerini destekleyerek devam ettiği gerçekliği ve eleştirinin yapım aşamasına odaklandığı, yapım aşamasının eleştiriyi bilgilendirdiği göz ardı edilmemelidir” (Duncum, 2002: 20).

Görsel kültür, geleneksel sanat eğitimi bakışına göre daha geniş bir alana sahiptir. Barnard'a göre (2002), işlevsel, iletişim ve/veya estetik kaygı verilmiş olan, insanların yarattığı, ürettiği veya yorumladığı görsel herhangi bir şey görsel kültür tanımlaması içerisinde yer alır. Bu tanımlamadan işlevsellik kaldırıldığında, görsel kültürün daha fazla sanat eğitmeni tarafından kabul edilmesinin mümkün olacağı düşünülebilir. Aksi takdirde, işlevsel amaç ile yol kenarına konmuş bir trafik işaretinin de görsel bir araç olarak sanat eğitimi içine dahil edilmesi gerekebilir.

Görsel kültür çalışmalarının sanat eğitimi içerisinde kapsamlı olarak yer alması ile öğrencilerin çevrelerinde gördükleri imgeleri ve dahası kendi yaptıkları uygulamalı çalışmalarda kullandıkları imgeleri daha anlamlı bir şekilde yorumlayacakları konusunda yardımcı olacağı düşünülebilir.

Ülkemizde yükseköğretim kurumlarında öncelikle geniş bir perspektifle hazırlanacak öğretim programlarına ihtiyaç olduğu bilinmektedir. Ayrıca sanat öğretmenlerinin yeterli donanımları sayesinde gerçekleşecek olan çok yönlü görsel kültür sanat eğitimi ile her an iç içe olunan nesnelerin, imgelerin ve günlük yaşantılarda yer alan imgelemelerin işlevlerinin daha derin ve geniş biçimde anlaşılmasını sağlayacağı düşünülmektedir. “Sanat eğitimi ekim

ayında kağıttan balkabağı, şubat ayında Romare Bearden (1914–1988) tarzı kolajlar yapmaktan öte bir şey olmalıdır” (Stankiewicz, 2004: 11).

Araştırmalarda, sanat eğitmenlerinin, öğrencileri görsel kültürün içinde ve onunla yaşamaya hazırlamak için bir takım niteliklere sahip olmaları gerekliliği belirtilmektedir. Anita Silvers (2004) ise, “Pedagogy And Polemics: Are Art Educators Qualified To Teach Visual Culture?” adlı makalesinde, görsel sanattaki imgeler üzerine tartışmalar yapmanın, görsel kültür imgeleri üzerine tartışmalar yapmaktan farklı olduğunu ve bunun için özel bir bilgiye ya da çok derinlemesine yorumlar yapmaya ihtiyaç olmadığını belirtir. Görsel kültürün imgeleri üzerine yorumlar yapmak için sanat eğitmenlerinin yeterli olamayabileceklerini ancak bu konuda yeterli olmaları da gerekmediğini savunur. Genellikle, görsel kültür imgelerinde hedeflenen mesajın açık olduğunu, sanatsal betimlemede ise, kısıtlı anlamdan çok zengin anlamlandırmanın amaç olduğunu belirtir. Silvers (2004), “öğrencilere sanatı anlamayı öğretmek, belirli görsel nesnelerin anlamını açıklamayı, onları yorumlamayı ve onları değerler karmaşıklıklarıyla birleştirmeyi merkez almalıdır” der.

Kültürel alanın görsel hale gelmesinin kabulüne ilişkin tartışmaların “görsel kültür” başlığı altında yeni bir çalışma alanını gündeme getirdiği bilinmektedir. “... kültürel alanın görsel olarak tanımlanmasına yol açan başlıca iki değişme olduğu kabul edilmektedir; ilki savaş sonrası geç kapitalizmle biçimlenen yeni dünya düzeni, ikincisi ise bu kabul ve ideoloji teorisindeki kırılmalarla ilgisinde; kültür analizi metodolojisindeki kırılmalar” (Boz, 2001:183). Eilean Hooper-Greenhill ise, görsel kültürün çalışma alanlarını şöyle belirtir; “Görsel kültür çalışmaları resimdeki, reklamdaki, televizyondaki, fotoğraftaki ya da filmdeki bir görüntünün anlamını bildirir. Ayrıca bakma ile görmenin sosyal esaslarıyla, nerde yer aldığıyla ve seyirciyle seyredilen obje arasındaki ilişkiyle de ilgilenir” (Hooper-Greenhill, 107: Duncum, 2003: s.20’deki alıntı). Görsel kültürün, toplumsal ve kültürel değişmelerin dolayımında ortaya çıktığı düşünüldüğünde bu kavramın bunlardan bağımsız irdelenemeyeceği söylenebilir.

Sanat eğitimi sınıflarında görsel kültürün imgelerinin de tartışıldığı bir müfredatın üzerinde çalışılması gerekliliği üzerine daha önce değinilmişti. Görsel kültür üzerinde odaklanmanın sanat eğitiminin güncel amaçlarını tehlikeyi düşüreceği konusunda endişeler olduğundan da bahsedilmişti. Ama bu konu üzerinde iyi çalışıldığında, çok yönlü yetiştirilmiş sanat eğitmenlerince sorunların zamanla çözümleneceği söylenebilir. Öğrenciler görsel kültürün imgeleri üzerinde yaptıkları eleştirilerle, imgeler ve güç; öznellik ve kültürel formlar; politika ve kimlik; cinsiyet ve toplum ilişkileri; sanat ve iletişim arasındaki ilişkiyi incelerler. Öğrencileri bu türden eleştirel söylemlere yönlendirebilmek için araçlar ve imkanlar sağlamak gerekliliği de kaçınılmaz bir sonuç olarak düşünülmektedir. Sanat eğitimi kalitesinin, sanatçılar hakkında bilgi vermek ve sanat tekniklerini öğretmekten daha fazlasından oluştuğu bilinmektedir.

Çağımızda bilgiye olan hızlı erişimin sonucu olarak ortaya çıkan yapıtların niteliğinin ve kalitesinin değiştiği, bu açıdan bakıldığında bu yapıtlardaki imgelere ve çevrede karşılaşılan görsel imgelere eleştirel gözle bakabilmenin zorlaştığı düşünülmektedir. Yüksek öğretim kurumlarında çalışan sanat eğitmenleri ve öğrenim gören öğrencilere bu gelişimleri yakından takip etmek ve görsel kültürün imgeleri üzerinde çalışabilmek için gerekli araçlar, imkanlar sağlamanın önemli olduğu söylenebilir. Bunu yanı sıra sanat eğitmenlerinin yeni bir

müfredat programı geliştirmeleri gerekliliğinden de bahsedilebilir. Sanat eğitiminin amaçlarından birinin kültürünü tanıyan, çevresine ve sanat eserlerine eleştirel bir gözle bakabilen bireyler yetiştirmek olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin yaptıkları uygulamalar ya da çevrede yer alan görsel imgeler, kuramsal anlamda bilgi düzeyi ve üzerinde çalışılacak ortamlar (teknolojik donanımlı atölyeler vb.) gerektirmektedir.

Araştırmanın evreni ve örnekleme bazında, sanat eğitimi veren Eğitim ve Güzel Sanatlar Fakültelerinde yapılan gözlemlere göre; Eğitim Fakülteleri Resim-İş Öğretmenliği Bölümlerinde hala geleneksel yöntemlerle işlenen atölye derslerinin kuramsal anlamda bilgiden yoksun ve görsel imgelere eleştirel gözle bakabilme yeteneğinin yetersiz olduğu düşünülmektedir. Güzel Sanatlar Fakültelerinde durum biraz daha farklı görünse de, yine bu araştırma sırasında yapılan görüşmeler sonucunda, öğrencilerin kendi yaptıkları görsel ürünler üzerine konuşma ve yorumlar yapma yeteneklerinin yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Araştırmada, Güzel Sanatlar Fakültelerinde görüşlerine başvuru alan öğrencilerin, günceli takip etme ve onlar üzerinden etkiler alma ya da yorumlar yapma konusunda daha iyi oldukları gözlenmiş ancak bahsedildiği gibi kendi eserlerindeki imgeler üzerinde kuramsal anlamda yeterince yoğunlaşamadıkları gözlenmiştir. Aynı durumun Eğitim Fakülteleri Resim-İş Öğretmenliği Bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler için de geçerli olduğu düşünülmektedir. Ancak eğitim fakülteleri için çıkan bu sonucu atölye ders saatlerinin, sanat alanı ile ilgili derslerin azlığı ve sınav kaygısına (KPSS) bağlamak mümkün. Bu yüzden sanat eğitimcilerinin görsel kültürün yarattığı hızla gelişen teknolojik ortamda kendilerini bilgiyle donatmaları, eleştirel yorumlar yapmaları ve öğrencilerin de bu bilgilerden daha çok yararlanmaları için fırsatlar yaratmaları gereğinin ortaya çıktığı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Eğitim ve Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim-İş Öğretmenliği Anabilim ve Resim Anasanat Dallarında lisans düzeyinde öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin resimlerindeki imgelerde görsel kültürün ve sosyo-kültürel olguların etkileri ile ilgili durum tespiti yapmak bu araştırmanın genel amacını oluşturmaktadır. Bu araştırma, hem sanatçı, hem de sanat eğitimi adayının resimlerindeki imgelerde görsel kültürün ve sosyo-kültürel olguların etkilerini tespit etmek açısından önem taşımaktadır.

1.3. Problem Cümlesi

Eğitim ve Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı ve Resim Bölümlerinde lisans düzeyinde sanat eğitimi alan 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin resimlerindeki imgelerde görsel kültürün ve sosyo-kültürel olguların etkileri nelerdir?

1.4. Alt Problemler

1. Görüntü üreten teknolojiler (Televizyon, internet, reklam panoları, afişler, yazılı basın) öğrenci resimlerindeki imgeleri nasıl etkilemektedir
2. Çağdaş sanat oluşumları öğrencilerin resimlerindeki imgeleri nasıl etkilemektedir?

3. Öğrencilerin plastik sanatlar alanında en çok beğendikleri sanatçıları kimlerdir (dönem ve alan fark etmeksizin) ve beğeni nedenleri nelerdir?
4. Öğrencilerin yaşadığı çevre resimlerindeki imgeleri nasıl etkilemektedir?
5. İnançlar öğrenci resimlerindeki imgeleri nasıl etkilemektedir?
6. Ekonomik durum öğrencilerin resimlerindeki imgeyi nasıl etkilemektedir?
7. Ülkenin politik ortamı öğrenci resimlerindeki imgeleri nasıl etkilemektedir?
8. Öğrencinin cinsel kimliğinin resimlerindeki imgeye etkisi nedir?
9. Öğrencilerin resimlerinde kullandıkları imgeler nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel bir çalışmadır. Veri toplama aracı olarak düzenlenen *Kişisel Bilgi* ve yarı yapılandırılmış ve açık uçlu sorulardan oluşturulmuş *Görüşme Formu* (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 120–131) ile ilişkisel çözümlenmeler yapmaya olanak verecek şekilde *Doküman İnceleme* yöntemi kullanılmış ve araştırma çok sayıda değişken ile yapılandırılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 187–197).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmada, evreni oluşturan üniversitelerin eğitim ve güzel sanatlar fakültelerinden eşit sayıda fakülteye yer verilmek suretiyle örneklem oluşturulması planlanmıştır. Evreni temsil etmek amacıyla örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 107). Üniversitelerin seçimi düşünüldüğünde maksimum çeşitlilik örneklemeinden bahsetmek mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 108). Araştırmanın örnekleme, DEÜBEF RİÖ ABD, MKÜEF RİÖ ABD ile AÜEF RİÖ ABD ve DEÜGSF Resim Bölümü, MKÜGSF Resim Bölümü ile AÜGSF Resim Bölümünde lisans düzeyinde 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören 248 öğrenci ile sınırlıdır. YÖK'ün ÖSYM kılavuzundaki kontenjan rakamlarına göre bu fakültelerin 3. ve 4. sınıflarında okuyan öğrenci sayısı 300'dür (Bakınız: 2006–2007 YÖK/ÖSYM Kılavuzu). Ancak 2006–2007 öğretim yılında 248 öğrenci sayısına ulaşılmıştır. Araştırmada, örnekleme oluşturan üç üniversitenin eğitim ve güzel sanatlar fakültelerinde okuyan 248 öğrenciden 147'si ile görüşme yapılmıştır. 248 öğrencinin 29'una ulaşılamamış, 72'si ise görüşme sorularına yeterli yanıt alınmadığı için elenmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları ve Veri Çözümleme Teknikleri

Araştırmacı tarafından, *Kişisel Bilgi Formu (Ölçek-A)*, *Öğrenci Resimlerindeki İmgelerde Görsel Kültür ve Soyo-Kültürel Olguların Etkilerine İlişkin Görüşme Formu (Ölçek-B)* ve *Doküman İnceleme (Ölçek-C)* olmak üzere üç farklı araç kullanılmıştır. Araştırmada görüşme formu ve kişisel bilgi formundan elde edilen verilerin çözümlenmesinde

aşağıdaki nitel ve istatistiksel teknikler kullanılmıştır: İçerik Analizi (nitel), Frekans ve Yüzde Dağılımı, Dokümanlardan elde edilen verilerin analizinde ise; önceden belirlenen problem ve 9. alt probleme ilişkin oluşturulan tema ve kodlar kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 193–197). Ayrıca resim analizi yapılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümde, en çarpıcı olduğu düşünülen ve yüksek oranlarda olumlu olduğu sonucuna ulaşılan bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada bu alt probleme ilişkin bulgular, görüşme formunda 5 sonda sorusuyla incelenmiştir. Bunlar sırasıyla şöyledir; 1. *TV*'nin resimlerinizdeki imgelere etkileri nelerdir? 2. *İnternetin* resimlerinizdeki imgelere etkileri nelerdir? 3. *Reklam Panolarının* resimlerinizdeki imgelere etkileri nelerdir? 4. *Afişlerin* resimlerinizdeki imgelere etkileri nelerdir? 5. *Yazılı basın* resimlerinizdeki imgeleri nasıl etkilemektedir? Her soruda, bu etkilerin öğrencilerin *sosyo-demografik* özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığına da bakılmıştır. Ancak sosyo-demografik özelliklere ilişkin sonuçlara burada yer verilmemiştir.

—*TV*'nin resimlerinizdeki imgelere etkileri nelerdir?

“Televizyonun resimlerinizdeki imgelere etkileri nelerdir?” birinci sonda sorusuna ilişkin öğrencilerin ortak görüşleri, 3 başlık altında toplanmıştır. Bunlar “olumlu etkiler”, “olumsuz etkiler” ve “etkisi yok” başlıklarından oluşmaktadır. Öğrenci görüşlerinin % 36,5’i “etkisi yok”, % 2,8’i “olumsuz etkiler” ve % 60,8’i “olumlu etkiler” oranlarından oluşmaktadır. “Olumlu etkiler” görüş oranlarına kendi içerisinde bakıldığında; en belirgin oran % 25,4’lük değeriyle “TV program türleri”nin resimlerdeki imgelerde etkili olduğunu belirten öğrenci görüşleridir. Daha sonra, *TV*'nin olumlu etkilerinden % 8,3 oranıyla “TV’de kullanılan görsellerin etkisi” ve % 7,2’lik oranıyla “düşünmeye etkisi” göze çarpmaktadır. Genel olarak bakıldığında çıkan sonuç; *TV*'nin öğrenci resimlerindeki imgelerde daha çok olumlu etkisinin olduğudur.

Tablo 3.1

—*İnternetin* resimlerinizdeki imgelere etkileri nelerdir?

“İnternetin öğrenci resimlerindeki imgelere etkileri” 3 başlık altında incelenmiştir. Bunlar “olumlu etkiler”, “olumsuz etkiler” ve “etkisi yok” başlıklarından oluşmaktadır. Öğrenci görüşlerinin % 13,0’ı “etkisi yok”, % 1,1’i “olumsuz etkiler” ve % 85,9’u “olumlu etkiler” oranlarından oluşmaktadır. “Olumlu etkiler” görüş oranlarına kendi içerisinde bakıldığında ise; en belirgin oran % 31,9’luk değeriyle “görsellerin ve yazılı metinlerin etkisi” resimlerdeki imgelerde etkili olduğunu belirten öğrenci görüşleridir. Daha sonra, internetin olumlu etkilerinden % 22,2 oranıyla internetin “yaratım sürecine kaynaklık” ettiği görüş oranı ve % 13,0’lık oranıyla internetin “düşünmeye etkisi” görüş oranı dikkati çekmektedir. “Görsel zenginlik kazandırma” görüş oranı ise % 10,8’dir. Genel olarak bakıldığında çıkan sonuç; internetin öğrenci resimlerindeki imgelerde yüksek oranlarla olumlu etkisinin olduğudur.

Tablo-3.2

3.2. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu alt problemde çevrenin öğrenci resimlerindeki etkileri üç başlık altında incelenmiştir. Bunlar “olumlu etkiler”, “olumsuz etkiler” ve “etkisi yok” başlıklarından oluşmaktadır. Araştırmanın bu bölümünde, dördüncü alt problem olan “öğrencilerin yaşadıkları çevrenin resimlerindeki imgelere etkilerine” ilişkin bulgular ve yorumlardan sonra, bu etkilerin öğrencilerin *sosyo-demografik* özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır.

Öğrenci görüşlerinin % 18,9’u “etkisi yok”, % 3,0’ı “olumsuz etkiler” ve % 78,1’i “olumlu etkiler” oranlarından oluşmaktadır. “Olumlu etkiler” görüş oranlarına kendi içerisinde bakıldığında ise; en belirgin oran % 28,4’lük değeriyle toplumsal ve fiziksel çevrenin öğrenci resimlerindeki imgelerde etkisinin olduğunu belirten öğrenci görüşleridir. Daha sonra, çevrenin olumlu etkilerinden “psikolojik-duygusal etki” (% 16,0) ile “yaratım sürecine etkisi” (% 8,3) görüş oranları dikkati çekmektedir. “Görsel değerlere etkisi” ve “konu seçiminde etkili” görüş oranları ise % 7,7 ve % 7,1’dir. Genel olarak bakıldığında ise çıkan sonuç; çevrenin öğrenci resimlerindeki imgelerde daha çok olumlu etkisinin olduğudur.

Tablo-3.4

3.3. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

“Öğrenci resimlerinde kullanılan imge türleri” 3 başlık altında incelenmektedir. Bunlar “algılanabilir gerçeklikten kaynaklanan imgeler”, “düşünsel ve gerçeküstü imgeler” ve “her tür” başlıklarından oluşmaktadır. Araştırmada, dokuzuncu alt problem olan “öğrenci resimlerinde kullanılan imgelere” ilişkin bulgular ve yorumlardan sonra, bu etkilerin öğrencilerin *sosyo-demografik* özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Öğrenci görüşlerinin % 62,7’si “algılanabilir gerçeklikten kaynaklanan imgeler”, % 23,5’i “düşünsel ve gerçeküstü imgeler” ve % 13,8’i “her tür” oranlarından oluşmaktadır.

“Algılanabilir gerçeklikten kaynaklanan imgeler” görüş oranlarına kendi içerisinde bakıldığında; en belirgin oran % 28,1’lik değeriyle öğrenci resimlerinde figüratif imgelerin kullanıldığını belirten öğrenci görüşleridir. Daha sonra yine “algılanabilir gerçeklikten kaynaklanan imge” türlerinden “doğa imgeleri” ve günlük kullanım eşya imgeleri % 10, 1 değeriyle en yüksek çıkmıştır. “Düşünsel ve gerçeküstü imgeler” görüş oranlarına kendi içerisinde bakıldığında ise; en belirgin oran % 11,5’lik değeriyle öğrenci resimlerinde, soyut imge türlerinden lirik soyut imgelerin kullanıldığını belirten öğrenci görüşleridir. Genel olarak bakıldığında ise çıkan sonuç; öğrencilerin resimlerinde, algılanabilir gerçeklikten kaynaklanan imgeleri ve bu imge türlerinden de daha çok figüratif imgeleri kullandıklarıdır.

Tablo-3.5

3.5. 3. ve 4. Sınıf Öğrenci Resimlerinden Elde Edilen Dokümanların Analizi

Algılanabilir gerçeklikten kaynaklanan imge türlerinden figüratif imgelerin en yüksek oranda çıktığı sonuçlar üzerinden değerlendirecek olursak; bu imgelerin varlığın ontolojik bir özelliği olan gözlem ve kaygının dışavurumu olarak resimlenmesinden söz edilebilir. İnsan bedeni merkez alınarak siyasal, toplumsal ekonomik, sanatsal alanlarda düşünsel öneriler oluşturulabilir, olgulara ilişkin yorumlar yapıp saptamalarda bulunulabilir. Resimlerde görülen figür ve mekan algısı somut bir gösteren olmanın ötesine taşınmıştır. Resimleri salt içeriksel bağlamda değerlendirmenin yanlış olacağı düşüncesiyle eleştirel yaklaşımları da içinde barındırdığı söylenebilir. Kendi öznelliğinden uzaklaşmış biçimler/görünümler, nesnelere, doğrudan imgelemden, ya da geçmişten gelen deneyimler olarak nitelendirilebilir. Boşluğun (mekanın) atmosferi, ilk bakışta sarsıntıya yol açarken, zamanla insanı içine alan duygu yoğunluğuyla, şiddet ve gerilim ifade tarzıyla bütünleşmektedir.

Şekil-3.1

Şekil-3.2

Figür ve nesnelere doğal yapılarından yola çıkılarak resmedilseler bile, ortaya çıkan sonuç bu resimlerin kendi atmosferi içerisinde hareket ve dinamizm ile başkalaşmışlar, aynı zamanda yeni bir öneri ile izleyicinin karşısına çıkmışlardır artık. Bu duygu sadece biçimlendirilen figürler için değil görünüşü dolaysız basit nesnelere içinde geçerlidir. Gözlemlenen ve gösterilmeye çalışılan şeyler, daha çok nesne ve insanın dış çehresinin görülmeyen yönleri gibidir. Gerilim, cinsellik, korku, yalnızlaşma duygusu melankoli... gibi. Buradaki cinsellik olgusu haz temelli tensel bir birleşimin nicel sonuçlarına ve karşı cinsin metaya dönüşen bedeninin aynı zamanda estetik görselliğine vardırılabilir. Aslında bu noktada resimlerde nesneleştirilen figür, sanatçının kendi ben'iyle hesaplaşması sonucu hayatının temel çelişkilerini ve gerilimini de imlemektedir denebilir. Bu figürler gerçekliğin nesnel nitelikleri ile nesnel olmayan, simgesel göstergeleri ile aynı zamanda figüre yüklenen çoğul anlamların ve algılamaların kavramlaştırılması olarak da değerlendirilebilir.

Şekil-3.3

Şekil-3.4

Gündelik yaşamın bellekte yer edinen tuhaf an ve imge türleri ile uzamı, zamanı karıştıran boyutu ve şimdiki zamana akış hallerinden beslenen bir sanat anlayışı gözlenmektedir bu resimlerde. Süslemeciliğin ve tasarım fikrinin tüm ayrıntılarından arındırılarak dönüştürülen imgeler, bu çalışmalarda hep bir melezlik haliyle gözlenmektedir. Resim yüzeyini kimi zaman fazlalıklarından arındırarak, içerisinde yer alan kurgunun, izleyici üzerindeki tensel ve mekansal algılayışını harekete geçirdiği gözlenmektedir. Seçilen konunun ve malzemenin yarattığı duygusal etkiler izleyiciye, malzeme ve tasarımın tek bir vücut olduğu melez imgeler sunuyor. Tekinsiz bir mekanda resmedilen figür ve doğa gözlemlerinin görüldüğü çalışmalar insan ve doğa sentezi melez iki nesne arasında sessiz bir diyalog yaratmıştır. Resmin olasılıklarını, akışını, fiziksel ve psikolojik etkisini görme ve algılamaya üzerine yeni bir deneyim alanı olduğu söylenebilir. Bu çalışmaları tasarlayan düşünceyle görsel yeni bir algı oluşturmak üzere, resim yeni bir kimlik kazanmaya başlıyor da denebilir.

Şekil-3.5

Şekil-3.6

Öğrencinin psişik evreninde gizli kalmış gerçekler, eğretilen olarak kurgulanmış bir alanda düşsel ve gerçeküstü olgusuyla görülmektedir. Çoğu zaman düş fantezi alanından beslenen bu üretim biçimi, zamanla kendi özgün tavrını ortaya koymaktadır.

Anlık karar ve dönüşümlere dayanan bir yaratım süreciyle ilişkili olan lirik soyut eğilim ise, doğaya alternatif yeni bir düzen peşinde olan öğrenci için II. Dünya Savaşı'ndan sonra başlayan süreci imlediği düşünülmektedir. Düşsel ve gerçeküstü imgelerin ya da bunların bileşenleriyle oluşturulan soyut imgelerle kurgulanan bu yapı, zaman zaman toplumsal belleğe yönelen göndermelerle bilinçaltının içerisindeki düzeni dışavurmaktadır. Dolayısıyla bu kaynağa yönelen ve elde ettiği verileri biçimleyen bu yaklaşım, plastik dilin olanaklarını da kullanarak gerçekle düş arasındaki çizgide yerini almaktadır. Anlamla biçimin, gösterenle gösterilenin kaynaşması ile kurulan imge, şüphesiz her türlü okumaya açıktır.

Şekil-3.7

Şekil-3.8

Öğrencinin, renklere yüklediği anlamlarla, özgürlüğüne kavuşturduğu biçimler arasında armonik bir ilişki kurduğu gözlenmektedir. Kimi zaman tekne, kuş, deniz, fırtına gibi görünüşleri soyutlar, kimi zamanda tuval yüzeyinde yeni bir imge keşfetmeye girişir. Burada öğrencinin duygularıyla sezdiği ama asla emin olamadığı bir gerçekliğe çağırmaktadır izleyicisini. Çalışmalarda renk, biçim, jest ve ifadeyle sonuçların önceden kestirilemediği bir oyun oynanmaktadır da denebilir. Yeri geldiğinde lirik bir coşkuyla resmin yüzeyine dokunulduğu, yeri geldiğinde de kesik, aralıklı ve dinamik sürüşlerle resim yapılırken öğrencinin resim yüzeyini yeniden keşfettiği gözlenmektedir. Yoğun duyguların yönlendirici olduğu bu tip resimlerde, rastlantısallık sonucu ortaya çıkan değerlerin resmin oluşumuna katkıda bulunduğu söylenebilir.

3.6.1 Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlarla 3. ve 4. Sınıf Öğrenci Resimlerinden Elde Edilen Doküman Analizlerinin Karşılaştırılması

Dokuzuncu alt problemde elde edilen bulgularla, öğrencilerin resimlerinden elde edilen dokümanlar incelendiğinde benzer sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Resimlere genel olarak bakıldığında, figür ve yorumlarının öne çıktığı gözlenmektedir. Figür ve nesnelere doğal yapılarından yola çıkılarak resmedilmişler, kimi zaman da başkalaşmışlardır. Öğrencinin psişik evreninden hareketle, düşsel ve gerçeküstü olgusuyla ele alındığı düşünülen, çoğu zaman düş-düşlem-fantezi alanından beslenen bir üretim biçimi de göze çarpmaktadır. Anlık fırça vuruşlarıyla dönüştürülen, kurgulanan lirik soyut eğilimin, bilinçaltının içerisindeki düzeni dışavurduğu söylenebilir. Yine dokümanlar odağında, ayrıntılarından arındırılarak türler arası değişen dönüşen-melez imgelere rastlamak mümkün.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, veri çözümlenmelerinden elde edilen ve en çarpıcı olduğu düşünülen bulgular ve yorumlara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar, sonuçlarla ilgili tartışma ve öneriler yer almaktadır.

Öğrencilerin resimlerindeki imgelerde görsel kültürün ve sosyo-kültürel olguların etkilerine ilişkin yapılan araştırma ve bu etkilerin sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığı ile ilgili sonuçlar yukarıda verilmiştir. Bu sonuçlara göre, görsel kültürün-görüntü üreten teknolojilerin etkilerine ilişkin en yüksek değerler internetin resimlerdeki imgelere etkileri üzerine yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Araştırmanın olağanüstü çarpıcı sonucu olarak görülen değerler, internetin öğrenci resimlerindeki imgelerde yüksek oranlarla olumlu etkileri olduğu sonucuna götürmektedir. Özellikle de, internette yer alan görsellerin ve yazılı metinlerin etkisinin yüksek oranlarda çıkması, öğrencilerin bu teknolojiden çok fazla yararlanmalarının ve buradaki verilere kolay ulaşmalarının doğal bir sonucu olarak görülmektedir.

Günümüz tekno-çağın getirisi olarak yaşamı bu denli etkisi altına alan bilgisayar teknolojileri ile öğrencilerin resimlerine; imgenin dönüşümü, fotoğraf transfer teknikleri ve böylece fotoğrafın yeniden üretimi, ayrıca dijital imgelerin kullanımı gibi deneysel arayışlar eklenmiştir. Özellikle imge üretiminde *Photoshop* tekniğinin yaygın kullanımının çok önemli olduğu görülmektedir. Öğrenci resmini bilgisayar ortamında oluşturuyor ve daha sonra tuvale aktarıyor. Bu da olayı biraz sentetikleştiriyor, biraz afiş, biraz grafik işi gibi işler üretiliyor. Hatta günümüzde dijital baskı tekniklerinin sanat diline dönüşmesi ve kabul görmesi ile geleneksel malzeme kullanımının azaldığı görülmektedir.

İnternetin yanı sıra, sosyo-kültürel olgulardan çevrenin de öğrenci resimlerindeki imgelere etkisinin oldukça çarpıcı sonuçları, yaşanan toplumsal ve fiziksel çevrenin etkisinin öğrencilerin yaşamında yadsınamayacak derecede önemli olduğunu düşündürmektedir. Sanatçının, yaşadığı çevreden bağımsız olamayacağı gerçeğinden hareketle, kültürü yapılandıran toplumsal çevrenin yapıtlarda kendini var etmesinin, o dönem hakkında açık bilgilere erişimi kolaylaştıracağı düşünülmektedir. “Çevresiz hiçbir şeyin olmayacağı” bir gerçektir (Baynes, 2002). Toplumsal çevre denildiğinde fiziksel (doğal çevre-manzara ve kent) çevrenin de etkisinin azımsanmayacak derecede üretimin oluşmasına katkıda bulunduğu ve bu etkilerin yapıtta kendini gösterdiği söylenebilir. Batı resim sanatının vazgeçilmez temalarından biri olarak değinilen doğal çevrenin, öğrencilerin resimlerinde de kimi zaman estetik kaygılarla inşa edildiği, kimi zamanda doğal çevre üzerinden dönemin toplumsal ve kültürel ortamını imlediği görülmektedir. Buna ek olarak, insan figüründen arındırılan doğa betimlemeleri izleyici için haz nesnesine dönüşürken, bu betimlemeler insan figürü ve başka nesnelere birlikte kurgulandığında ise melezleşme söz konusu olabilmektedir.

Kentlerin yalnızca insanların yaşadığı fiziksel mekanlar olmadığı, aynı zamanda da toplumun kültürel, politik, ekonomik vb. özelliklerini yansıtan mekanlar olduğu bilinmektedir. Toplumun gelişim ve değişim sürecinde doğal olarak öğrencilerin resimlerine de yansıyan yaşadıkları kentlerin bu özellikleridir. Resimlerine bakıldığında toplumun kent kültürü ve diğer özellikleri hakkında fikirler edinilebilir. Tüm duyuların devrede olduğu, sürekli uyaranlarla algılamının bölündüğü kent yaşamında, öğrenciler de resimlerindeki

imgelerini bunların dolayımında oluşturmaktadırlar. Sanatçı, yaşadığı kentin, zamanının gözlemcisidir. İmleriyle kalabalığı, sıkışmışlığı, kıyıda köşede kalmışlığı konu edinir. Bu resimler, bir takım tecrit edilen işaretleri, barikatları görünür kıldığı gibi, kamusal alanın kurallarını da duyumsatır izleyiciye. Kentin içinde barındırdığı devinimi, tekinsizliği ve saldırganlığı gözlemleyen sanatçı, izleyicisini içinde yaşadığı düzene tanıklık etmeye davet eder. Kentsel gelişmeleri hem olumlayıcı, hem de salt soğukluğunu gösteren eleştirel yaklaşımların öğrencilerin resimlerinde de betimlendiği gözlenmektedir.

Görsel kültürün öğrenci resimlerindeki imgelere etkilerine ilişkin geliştirilen beş alt başlıktan biri olan televizyonun çarpıcı sonuçlarına yukarıda yer verilmişti. Televizyonun öğrenci resimlerindeki imgelerde olumlu etkisi ve bu olumlu etkilerden televizyonda yer alan program türlerinin etkisinin yüksek oranlarda çıkmış olması, öğrencilerin yaşamlarının büyük bir bölümünü ekran karşısında geçiriyor olduklarının sonucu olarak görülmektedir. Örneğin, haber programlarındaki “gündem” konularının yaşamdaki önemi yadsınamaz. Bir deprem haberi ile sarsılabiliriz, ya da şu anda en son gündemde olan “Mardin Katliamı” duyarlılığımızı, duygularımızı alt üst edebilir. Doğal bir sonuçtur ki, öğrenciler de bu tür program içeriklerinden yola çıkarak imgelerine şekil verebilirler. Gündelik bilgi ihtiyacını yazılı basından çok TV üzerinden sağlamaktadırlar. Hatta bunların büyük çoğunluğu spot bilgi niteliğindedir, derinliği tartışılmalıdır. Ama bir görsellik alanı olarak da televizyonun ürettiği akan görüntüler öğrencileri etkilemektedir.

Öğrencilerin resimlerinde, algılanabilir gerçeklikten kaynaklanan imge türlerini ve bu imge türlerinden de en çok figüratif imgeleri kullanılıyor olmaları, öğrencilerin plastik sanatlar alanında en çok beğendikleri sanatçıları klasik ve modern dönemden seçmiş olmalarında da etkisi olduğu düşünülen atölye ders içeriklerine bağlanabilir. Ayrıca figür resminin, öğrenci açısından anlatımcılığı içinde barındıran bir tavır olması ve figürün bir gösteren olarak varlığa ilişkin oluşabilecek yorumları içerisinde bulundurması, aynı zamanda insan hayatında birçok olgunun bütünsellik içerisinde imlenebileceği, tanım alanlarının yaratılmasına olanak sağladığı düşüncesiyle tercih edildiği söylenebilir.

Öğrencilerin resimlerinde mimari salt mimari olarak alınmamaktadır. Kent içerisindeki mimari, dönüşen mimari ya da mimarinin görselliği gibi (o görsellikte resimsel bir takım çözümler üretme ihtiyacı duyan öğrencilerin varlığı), kendi içerisinde bu imgenin değiştirilip, dönüştürüldüğüne dair izlenimler, dokümanlar elde edilmiştir. Resimler iki yönde değerlendirilebilir; mimarinin gelişmişliğini hem olumluyor, hem de mimarinin soğukluğunu eleştiriyor.

Doğa imgeleri ise öğrencilerin resimlerinde daha çok otoportreleriyle birleştirdikleri kurgularla görülmektedir. Ya da salt kendi içerisinde yalnızlaşan doğa imgeleri yaptıkları gözlenmiştir.

Günlük kullanım eşya imgeleri ya da hazır nesne kullanımının ise, hem eğitim hem de güzel sanatlar fakülteleri 3. ve 4. sınıf öğrencilerinde daha yaygın bir şekilde farklı yorumlarla resimlerde yer aldığı görülmektedir. Bu imgelerin pratik ve öğrenciyi ürkütmeyen nesnelere oldukları için daha çok kullanıldıkları söylenebilir.

Düş imgelerinin üretiminde ise bilgisayar teknolojisini de kullanarak, özellikle video klipler tarzı düşünen, resmeden öğrenciler olduğu bilinmektedir.

Öğrenciler resimlerinde türleri, uzamları, mekanları, zamanları karıştıran boyutların olduğu, tasarım duygusuyla hareket ettikleri melezleşen imgeler de kullandıkları görülmüştür. Örneğin sadece bir otoportre ile manzarayı birlikte kullanmaları açısından değil de, kullandığı imgelerin kullanılma niyetleri, sonuçları açısından bir melezlik olduğundan bahsedilebilir.

Görsel kültürün öğrencilerin üzerinde böylesine önemli etkileri olduğu sonucu, bu alanın sanat ve sanat eğitimi veren kurumlarda çalışılması ve tartışılması gerekliliği gündeme getirmektedir. Hem sosyo-kültürel olguların hem de görsel kültürün öğrencilerin resimlerindeki imgelerde etkilerine ilişkin sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, her ikisinin de etkisi olduğu yadsınamaz. Şüphesiz her iki değişkenin karşılıklı etkileşimi olduğu da bilinmektedir. Yapılan araştırmada birinin diğerine göre daha ağır bastığı gibi bir sonuç ortaya çıkmıştır. Eğer bunun nedenleri üzerinde durulursa, teknolojik gelişmelerin hızla hayatı ele geçirdiği ve bu gelişmelerin odağında öğrencilerin doğal olarak bunları çalışmalarına yansıtılmaları söz konusu olmuştur denilebilir. Yine bu teknolojik çağda, lisans düzeyinde sanat eğitimi alan öğrencilerin resimlerindeki imgelerde gelenekten kopma, oto portreler, erotik imgeler, yalnızlaşma imgeleri, yaygın imge tüketiminin dışına çıkma gibi değişimler olduğu konusunda veriler toplanması da aynı sonuca götürüyor.

Görsel kültürün ve sosyo-kültürel olguların öğrenci resimlerindeki imgelere etkilerinin açıkça görüldüğü bu tartışmaların seyrinde, bu değişkenlerle ilgili önerilere aşağıda yer verilmiştir.

1. Devlet ve vakıf üniversitelerinin sanat ve tasarım, sanat ve sosyal bilimler, iletişim, fen-edebiyat gibi fakülteleri ya da devlet üniversitelerinin güzel sanatlar fakülteleri (adı kısmi değişiklikler gösteren ama içerikleri aynı) ve birkaç eğitim fakültesinin lisans ve lisansüstü düzeyinde okutulan *Görsel Kültür* dersinin, ülkemiz genelinde tüm güzel sanatlar ve eğitim fakülteleri resim ve resim-iş eğitimi bölümleri lisans düzeyinde de okutulması gerektiği düşünülmektedir.

2. Okutulacak bu dersin zorunlu dersler arasında yer alması ve kredisi haftada en az iki ya da üç saat olması gerektiği öngörülmektedir.

3. Disiplinlerarası sınırların ortadan kalkmaya başladığı günümüzde bu çoğulcu ortam üzerine odaklanacak ve bu derse alternatif olarak düşünülen bir atölye (Disiplinlerarası sanat atölyesi- edebi metinlerden, müzik, film, video, fotoğraf gibi çok disiplinli alanlardan beslenerek çalışılan bir atölye) dersi de programlarda yer alabilir.

4. Bu tür derslerin okutulduğu bölümlerin ders içerikleri göz önünde bulundurularak eğitim ve güzel sanatlar fakülteleri resim-iş ve resim bölümlerine odaklı ders içeriği hazırlanabilir. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo, Sinema ve Televizyon Bölümü ders programında yer alan ders içeriği örnek olarak verilebilir. Ya da DEÜGSE yüksek lisans dersi olan İmge-Söz ve Yazı dersi ile örnekler çoğaltılabilir.

5. Var olan atölye dersleri içerisinde, imge çeşitliliği, imgesel çözümlenme, simgesel bağlamda imge kullanma, metafor (eğretileme) geliştirme ve kullanma amaçlı uygulama projeleri geliştirilebilir. Metafor geliştirme ve kullanma konusunda oldukça büyük sıkıntıların olduğu gözlenmektedir. Genel anlamda öğrencilerin imge seçiminde imgeleri düz anlamları ile ele aldıkları ve herhangi bir dönüşüm yapmadan kullandıkları dikkat çekmektedir. Atölye derslerinde verilecek uygulama projeleri ile öğrencilerin kendilerini bu bağlamda zenginleştirecekleri düşünülmektedir.

6. Doktora-sanatta yeterlik programlarında ders veren öğretim üyeleri, bu dersi verecek olan öğretim elemanlarını yetiştirmeye yönelik proje önerileri sunabilirler.

7. Öğrencilere atölye derslerinde bir yarıyıldan bir ya da iki proje verilebilir. Ama bu projelerde hedefler görsel kültür ve sosyo-kültürel olgular bağlamında belirlenmeli. Bu imge tartışmaları paralelinde, öğrencilerin yaşları, sınıfları, ilgi alanları gibi demografik özellikler dikkate alınmalı. Amaç sadece görsel kültür dersini programlar arasında görmek ve bu dersin iyi geçirilmesi değil, aynı zamanda atölye derslerinin içeriğinin görsel kültür ve sosyo-kültürel olgular bağlamında değiştirilmesi, zenginleştirilmesi de olmalıdır. Örneğin din-inanç, politika vb. gibi konular verilebilir ve bu imgeleri resimlerinde kullanarak, tartışarak, değerlendirebilirler.

8. Sanat eğitimi değişmek ve güncellenmek durumunda. Çünkü değişen dünya ile birlikte, sosyo-kültürel olgularda hızla değişiyor. Türkiye'nin son on yılı dikkate alındığında bu gelişim ve değişimler somutlanabilir. Buna bağlı olarak sanat eğitimi modelleri de değişmeli, özellikle sanat eğitimi veren öğretim elemanlarının düşünce yapısı, projeleri, önerdikleri malzemelerinde kendisini güncellemesi gerekmektedir. Yapılan gözlemler sonucunda, DEÜ Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümünde bu uygulamanın örneklerine rastlanmaktadır. Ancak, DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda malzemeler birkaç atölye hocasının dışında klasik önermelerle öğrenciye sunulmakta ve algılama hızının gerisinde malzeme uygulaması ile iş üretildiği gözlenmektedir. Bunun nedeni olarak, daha önce değinildiği gibi atölye ders saatleri (haftada 6 saat), sanat alanı derslerinin azlığı, sınavla atanma endişesi (KPSS) gösterilebilir. Radikal değişikliklerin teorik ve özellikle uygulama bazında yaşanması gerekliliği düşünüldüğünde, sanat eğitimcilerinin de araştırmanın başından beri değinildiği gibi kendilerini sözü edilen konularda yetiştirmeleri ve değiştirmeleri gerekmektedir.

9. Son olarak, eğitim fakültelerindeki Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dallarını kaldırılıp, yerine Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Bölümlerinde alan dersi almış olan öğrencilerden öğretmen olmak isteyen adayların eğitim fakültelerine gelerek iki yıl formasyon eğitimi almaları öngörülmektedir. Böylece alan dersleri anlamında daha zengin olan bu fakültelerde öğrenim gören öğrencilerin daha verimli yetiştirilebileceği düşünülmektedir.

Kaynakça / References

- Barnard, M. (2002). **Sanat, Tasarım ve Görsel Kültür**. (Güliz Korkmaz, Çev.). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Baynes, K. (2002). **Toplumda Sanat** (2. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Boz, A. (2001). **Bir İmge Üretme Biçimi Olarak Fotoğraf ve Görsel Kültür**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dobbs, S. (1998). **A Guide to Discipline-Based Art Education Learning in And Through Art**. Los Angeles: The Getty Education Institute of the Arts, p.9.
- Duncum, P. (2001). The impact of visual culture on art education. **Studies in Art Education**, 43 (2), 3–16.
- Duncum, P. (2002). Visual Culture Art Education: Why, What and How. **International Journal of Art & Design Education**, 21 (1), 14–23 (February).
- Duncum, P. (2003). The Theories and Practices of Visual Culture In Art Education. **Art Education and Visual Culture Studies**, 105 (2), 19–25 (November-December).
- Eisner, E. W. (2002). **The Arts and The Creation of Mind**. New Haven, CT: Yale University Press.
- Grossberg, L (1992). **We Gotta Get of Out of This Place**. New York: Routledge.
- Heise, D. (2004). Is Visual Culture Becoming Our Canon of Art? **Art Education**. 57 (5), 41–46 (September).
- Leppert, R. (2002). Sanatta Anlamların Görüntüsü-İmgelerin Toplumsal İşlevleri. (İsmail Türkmen, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Mirzoeff, N. (1998). **The Visual Culture Reader**. London: Routledge.
- Sayın, Z. (2003). Mithat Şen ve Beden Yazısı I (2. Baskı). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Silvers, A. (2004). Pedagogy and Polemics: Are Art Educators Qualified to Teach Visual Culture? **Arts Education Policy Review**, 106 (1), 19–23 (September/October).
- Stankiewicz, M. A. (2004). A Dangerous Business: Visual Culture Theory and Education Policy. **Art Education and Visual Culture Studies [Symposium]**. 105 (6), 5–13 (July-August).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). **Nitel Araştırma Yöntemleri** (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Tablo-3.1
Televizyonun Öğrenci Resimlerindeki İmgelere Etkileri

Televizyonun Öğrenci Resimlerindeki İmgelere Etkileri	Genel Değerlendirme Tablosu (Toplam 147 öğrenciye uygulanmıştır)	
	f	%
1-Olumlu Etkiler		
• Düşünmeye Etkisi (Fikir Verme, Farklı Bakış Açısı)	13	7,2
• Yaratım Sürecine Etkisi (Tasarım, Hayal Gücü)	12	6,6
• Konu Seçiminde Etkili (Kadın, Tsunami, Deprem vb.)	8	4,4
• Görsel Zenginlik Kazandırma	5	2,8
• Görsel Değerlere Etkisi (Renk, Hareket, Biçim, Kompozisyon vb.)	11	6,1
• Program Türlerinin Etkisi (Haberler, Filmler, Kültür-Sanat Programları, Magazin Programları, Belgeseller, Müzik, Animasyon vb.)	46	25,4
• Tv’de Kullanılan Görsellerin Etkisi (Film Kadrajları, Anlık Görüntüler, Görsel Efektler, Fantastik Görüntüler, Figür, Nesne Görüntüleri vb.)	15	8,3
Toplam	110	60,8
2- Olumsuz Etkiler (Sınırlayıcı Etki)	5	2,8
3- Etkisi Yok	66	36,5
Ana Toplam	181	100,0

Tablo-3.2
İnternetin Öğrenci Resimlerindeki İmgelere Etkileri

İnternetin Öğrenci Resimlerindeki İmgelere Etkileri	Genel Değerlendirme Tablosu (Toplam 147 öğrenciye uygulanmıştır)	
	f	%
1-Olumlu Etkiler		
• Düşünmeye Etkisi (Fikir Verme, Farklı Bakış Açısı)	24	13,0
• Yaratım Sürecine Kaynaklık (Tasarım, Hayal Gücü)	41	22,2
• Görsel Zenginlik Kazandırma	20	10,8
• Görsel Değerlere Etkisi (Renk, Hareket, Biçim, Kompozisyon vb.)	15	8,1
• Görsellerin (Sanat eserleri, fotoğraflar vb.) ve Yazılı Metinlerin Etkisi (Sanat haberleri vb.)	59	31,9
Toplam	159	85,9
2-Olumsuz Etkiler (Sınırlayıcı Etki-Kopya ve ezbere yöneltme, hayal gücünü sınırlama)	2	1,1
3-Etkisi Yok	24	13,0
Ana Toplam	185	100,0

Tablo-3.3

Çevrenin Öğrenci Resimlerindeki İmgelere Etkileri

Çevrenin Öğrenci Resimlerindeki İmgelere Etkileri	Genel Değerlendirme Tablosu (Toplam 147 Öğrenciye Uygulanmıştır)	
	f	%
1-Olumlu Etkiler		
• Düşünmeye Etkisi (Fikir Verme, Farklı Bakış Açısı)	8	4,7
• Yaratım Sürecine Etkisi (Tasarım, Hayal Gücü)	14	8,3
• Konu Seçiminde Etkisi (Kent Yaşamı, Doğa, Toplumsal Konular vb.)	12	7,1
• Görsel Zenginlik Kazandırma	10	5,9
• Görsel Değerlere Etkisi (Renk, Hareket, Biçim, Kompozisyon vb.)	13	7,7
• Toplumsal Fiziksel Çevrenin Etkisi	48	28,4
• Psikolojik-Duyusal Etki	27	16,0
Toplam	132	78,1
2-Olumsuz Etkiler (Sınırlayıcı Etki)	5	3,0
3- Etkisi Yok	32	18,9
Ana Toplam	169	100,0

Tablo-3.4

Öğrenci Resimlerinde Kullanılan İmge Türleri

Öğrenci Resimlerinde Kullanılan İmge Türleri	Genel Değerlendirme Tablosu (Toplam 147 öğrenciye uygulanmıştır)	
	f	%
1.Algılanabilir Gerçeklikten Kaynaklanan İmgeler		
• Figüratif İmgeler	61	28,1
• Doğa İmgeleri	22	10,1
• Tarihsel İmgeler	1	0,5
• Endüstri İmgeleri	8	3,7
• Günlük Kullanım Eşya İmgeleri	22	10,1
• Mimari İmgeler	11	5,1
• Erotik İmgeler	7	3,2
• Folklorik İmgeler	1	0,5
• Fotoğraf İmgeleri	2	0,9
• Doğa Felaketleri İmgeleri	1	0,5
Toplam	136	62,7
2.Düşünsel ve Gerçeküstü İmgeler		
• Soyut İmgeler		
Geometrik Soyut	10	4,6
Lirik Soyut	25	11,5
• Düş İmgeleri	9	4,1
• Kaligrafik İmgeler	5	2,3
• Dini İmgeler	2	0,9
Toplam	51	23,5
3.Her Tür (Melez İmgeler-Türler Arası Değişen ve Dönüşen İmgeler)	30	13,8
Ana Toplam	217	100,0

Şekil-3.1
DEÜGSF Resim Bölümü
4. Sınıf Öğrenci Çalışması,
2007, Tuval Üzerine Akrilik.

Şekil-3.2
DEÜBEF Resim-İş Eğitimi ABD
4. Sınıf Öğrenci Çalışması, 2006,
Tuval Üzerine Yağlıboya.

Şekil-3.3
DEÜBEF Resim-İş Eğitimi ABD
3. Sınıf Öğrenci Çalışması,
2006, Tuval Üzerine Yağlıboya.

Şekil-3.4
DEÜBEF Resim-İş Eğitimi ABD
4. Sınıf Öğrenci Çalışması, 2009,
Tuval Üzerine Yağlıboya.

Şekil-3.5
DEÜGSF Resim Bölümü
4. Sınıf Öğrenci Çalışması,
2007, Tuval Üzerine Yağlıboya.

Şekil-3.6
DEÜGSF Resim Bölümü
4. Sınıf Öğrenci Çalışması, 2007,
Tuval Üzerine Yağlıboya.

Şekil-3.7
DEÜGSF Resim Bölümü
4. Sınıf Öğrenci Çalışması,
2006, Tuval Üzerine Yağlıboya.

Şekil-3.8
DEÜGSF Resim Bölümü
4. Sınıf Öğrenci Çalışması, 2006,
Tuval Üzerine Yağlıboya.

